

ภาคผนวก

ผนวก ก. บทพระนิพนธ์คำแปลรูดุบายาคเป็นร้อยแก้ว

ผู้เขียนทบทวนหนังสือพระนิพนธ์รูดุบายาคฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ เล่มหนึ่งมีบทพระนิพนธ์คำแปลรูดุบายาคเป็นร้อยแก้วเย็บเล่มต่อไว้ในตอนท้าย ในคำนำพระนิพนธ์คำแปลนั้นแจ้งว่า เนื่องจากมีผู้อ่านหลายท่านไม่เข้าใจเนื้อความบทรูดุบายาคที่กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงพระนิพนธ์เป็นโคลง ๔ สุภาพ จึงทูลขอให้ทรงอธิบายตามที่พระองค์ทรงเข้าพระทัย ในปีเกี่ยวกับที่ทรงให้ตีพิมพ์พระนิพนธ์โคลงรูดุบายาค คือ พ.ศ. ๒๔๕๗ พระองค์จึงได้ทรงให้ตีพิมพ์ "คำแปลรูดุบายาค โอมาร์ คัยยาม แสดงอุทานโลกิยะที่ถูกรรณอย่างใหม่ที่รจนาเป็นโคลง เหมือนเป็นคำอธิบายโดยอัคระโนมรรด" เป็นร้อยแก้ว มี ๑๑๒ หน้า

พระองค์ทรงชี้แจงว่าบทรูดุบายาคที่ทรงพระนิพนธ์เป็นโคลง ๔ สุภาพนั้นทรงพระนิพนธ์เทียบตามรูดุบายาคของอะกิมโอมาร์ คัยยามซึ่งแต่งไว้เป็นภาษาอังกฤษ ฉบับเดิมเป็น "อุทานแสดงธรรมูประนัยอย่างลึก อานแล้วตองตรองมาก ๆ จึงจะเอาความใด ในบางบทแล บางบทก็ง่าย ครั้นจะแต่งขยายความหรือก็เกรงจะเสียรูดุบายาคเดิมไป อนึ่งเคิมคิดว่าจะแปลหัวใจธรรมให้คนเปลืองความลำบากท่านผู้อ่านที่บางท่านอาจจะยังไม่เข้าใจ ก็ครานว่าจะไม่ถูกคอง กวยอาจจะแปลใ้หลายนัย ต้นลึกสุดแท่นแก้วิชาญาณของยูแปล แต่เมื่อรทางบางบทแล้วก็อาจจะแปลเอาความใดสควกขึ้น"๑ ดังนั้นพระองค์จึงขออธิบายความเท่าที่ทรงเข้าพระทัย ไม่ทรงยืนยันว่าจะถูกคอง เพราะเป็น "อัคระโนมัตถาธิบาย" ของพระองค์ท่านนั้น นอกจากนั้นยังทรงกล่าวไว้ตอนท้ายบทนำนี้ว่า อาจมีผู้ใดที่เข้าใจธรรมะนี้คลิดซึ่งยิ่งกว่าพระองค์ใด จึงขออภัยโทษไว้ในโอกาสนี้ด้วย

---

๑ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, คำแปลรูดุบายาคโอมาร์ คัยยาม ที่รจนาเป็นโคลง (ม.ป.ท., ๒๔๕๗) หน้า ๑

จะขอยกตัวอย่างบทพระนิพนธ์คำแปลโคลงบทที่ ๑ มาเทียบกับบทพระนิพนธ์โคลง
บทเดียวกัน เพื่อให้เห็นวิธีการแปล(อธิบายความ) ของพระองค์ดังนี้

โคลงบทที่ ๑

คืนเกิด, อุทัยเจ็ดเล่า	รัตยา ผยองเอย
ดาวเจ็้ง, เวียงสวรรค์ลา	ดิบแลว
พรานบุรพ, ทอดบวงดา	โถมครอม คลองแสด
ปราสาท, ชูลตานแพรว	พร้อสรานฉานแดง ฯ

บทพระนิพนธ์คำแปล

แสดงความไม่ประมาท พุคประหนึ่งปลุกใครให้ตื่นว่าสว่างลวงเข้ามาอยู่ในเล่า
มืดแล้ว เปรียบโลกเหมือนเล่าซึ่งเป็คโลก และที่ว่าเล่ามืคนันก็เพราะมืค ยอมเป็นเจ้าเรือน
อยู่เสมอเหมือนเจ้าของเล่า ทอสว่างโผล่มาจึงสว่างอยู่พักหนึ่งหมดสว่างแล้วก็คงมืคอยู่เสมอ
ควาลอยอยู่เต็มฟ้าก็เลี้ยงลับหายไปหมดแล้ว กวงอาทิตย์เรียกพรานตัวนอกนั้น เพราะพราน
เป็นผู้ประหารชีวิตสัตว์ กวงอาทิตย์ก็เปรียบพรานประหารชีพให้ดับ เพราะอาทิตย์ขึ้นหนึ่ง
หนหนึ่งก็ชักชีวิตให้ไกลเข้าไปหาความตายความทำลายทุกครั้ง แสงสว่างที่นายมากก็เปรียบ
เหมือนพรานโถมมาขึ้นครอมคลองชีวิตให้พินาศ แมแต่ปราสาทชูลตานอันแข็งแรงก็ยังถูกลูก
ควยแสงอาทิตย์ พุคประหนึ่งเพลิงไหม้ เพราะแสงอาทิตย์มาตองวันหนึ่งก็ไกลความทำลาย
เข้าไปทุกที เราหาควรจะนอนนิ่งอยู่ไม่ มีกิจสิ่งใดที่พอจะก่อให้เกิดประโยชน์ก็ควรรีบทำ
เสีย เพราะความตายรุกเข้ามาหาอยู่ทุกทีแล้ว เฉยซาไมก็ ๑

พระนิพนธ์คำแปลนี้เป็นคำแปลโคลงรูปขนาด ๒๐๘ บท และโคลงประกอบนำ
เรื่องกับท้ายเรื่องเท่านั้น มิได้ทรงแปลคำประพันธ์ประกอบภาพไว้ด้วย.

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒ - ๓

หมวด ข. เพื่อให้เข้าใจวิธีเทียบอักษรที่ใช้สำหรับชื่อเฉพาะต่าง ๆ ที่ถอดจากภาษาอังกฤษ และภาษาอังกฤษถอดออกมาจากภาษาเปอร์เซียอีกทีหนึ่ง จึงขอยกตารางอักษรเทียบ(Transliteration) ซึ่งนายคิเรก กุลสิริสวัสดิ์ ได้ทำไว้ในวารสารของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยครั้งนี้

อักษรเทียบที่ใช้นี้ ถือเอาเสียงที่ใกล้เคียงและความแตกต่างของอักษรที่พ้องสังเกตได้เป็นสำคัญ การออกเสียงให้ถูกต้องนั้น โปรดสังเกตจากอักษรเทียบอังกฤษประกอบ

เปอร์เซีย	อ่าน	เสียง	อักษรเทียบอังกฤษ	อักษรเทียบไทย
ا	อลิฟ	เสียงตัว อ	a	อ
ع	อัมชะ	ใช้สะกดก็ได้	'	อ
ب	เบ		b	บ
پ	เป		p.	ป
ت	เต		t	ต
ث	เซ	ออกเสียงจากไรฟัน	th	ช
ج	อูม	เสียงหนักคล้าย joy	j (dj)	ญ
چ	เจ		ch	จ
ح	เห	เสียงหนักจากดาคอ	h	ห
خ	เค		kh	ก
د	กาด		d	ด
ذ	ซาด	เสียงระหว่าง z และ th	dh	ฐ
ر	เร		r	ร
ز	เซ		z	ซ
ژ	เซ	ออกเสียงคล้าย zh มีใช้น้อย	zh	-
س	สิน		s	ส
ش	ชิน	เสียงตัว ฉ หรือ ช หนักคล้าย	sh	ช

เปอร์เซีย	อ่าน	เสียง	อักษรเทียบอังกฤษ	อักษรเทียบไทย
ص	ศอก	เสียง ศ หนักคล้ายซอหนักัน ๒ ตัว	ṣ	ศ
ض	ฎอก	เสียง ฎ ดันกดเพดาน	ḍ	ฎ
ط	ฏอก	เสียง ฏ ดันกดเพดาน	ṭ	ฏ
ظ	ซอก	เสียง ซ ดันกดเพดาน	ẓ	ซ
ح	ฮัยน์	เสียง ฮ ออกจากลำคอ	ḥ	ฮ
خ	ฆัยน์	เสียง ฆ ผสม ง จากลำคอ	gh	ฆ
ف	เฟ		f	ฟ
ق	ควอฟ	เสียง ก จากลำคอ	q	คว
ك	กาฟ		k	ก
گ	งาฟ		-	-
ل	ลาม		l	ล
م	มีม		m	ม
ن	นูน		n	น
ه	เฮ		h	ฮ
و	วาฟ		w	ว
ی	เย		y	ย

ตามอักษรเทียบนี้ จะเห็นได้ว่ามีหลายตัวที่จัดอักษรไทยเทียบไม่ได้ เช่น คองเทียบ
ซ ฆ่าหลายตัว ผู้อ่านจึงต้องสังเกตหรือเทียบจากอักษรอังกฤษ.

ผนวก ค. - ประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีของเปอร์เซียโดยสังเขป

เพื่อที่จะได้เข้าใจความเป็นมาและชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏเมื่อกล่าวถึงประวัติของ โอมาร์ คัยยามและรุไบยาค แบบกวีนิพนธ์ของเปอร์เซีย จึงขอกล่าวถึงประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีของเปอร์เซียโดยสังเขป ดังนี้

ชาวเปอร์เซียสืบเชื้อสายมาจากพวกอารยัน ซึ่งอพยพจากแถบทะเลสาบแคสเปียน มาตั้งรกรากอยู่บริเวณแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส เห็นอ่าวเปอร์เซีย มีความเป็นมาดังนี้

ค. ๑ ยุคเปอร์เซียเก่า (Old Persia)

ศตวรรษที่ ๗ ก่อนคริสตกาล โซโรแอสเตอร์คิดตั้งลัทธิศาสนาขึ้นเรียกว่าลัทธิโซโรแอสเตเรียน (Zoroastrian)

ปี ๕๕๐ - ๓๓๐ ก่อนคริสตกาล ราชวงศ์อาเคเมเนียน (Achaéménians) ปกครองเปอร์เซีย

ปี ๓๓๑ ก่อนคริสตกาล พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชยกมารุกรานและต่อมาพวกปาร์เธียน (Parthians) ก็เข้ามาปกครอง

เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางวรรณคดีในยุคนี้ มีเพียงแผนพิลาจาร์ภษาเปอร์เซียเก่าอยู่เล็กน้อย

ค. ๒ ยุคเปอร์เซียกลาง (Middle Persia) ค.ศ. ๒๒๔ - ๖๕๑

ในยุคนี้กษัตริย์วงศ์สัสซาเนียน (Sassanian) ปกครอง

ค.ศ. ๕๓๑ - ๕๗๘

พระเจ้านุชิวัน (Nushirvan the Just) ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์การศึกษาภาษากรีกและสันสกฤต และทรงคุ้มครองนักปราชญ์ที่ลี้ภัยมาจากสำนักของจักรวรรดิจัสติเนียน

ภาษาที่ใช้คือภาษาปะลาวิ (Pahlavi) ซึ่งสืบมาจาก
ภาษาเปอร์เซียเก่า มีเอกสารบันทึกตำนานประวัติศาสตร์
เหลืออยู่ถึงปัจจุบันบางเป็นบางชิ้นและมีหนังสือบันทึกคำสอน
ของโซโรแอสเตอร์เรียกว่าอเวस्ता (Avesta)

ค. ๓ ยุคเปอร์เซียใหม่หรือเปอร์เซียอิสลาม (Modern or Islamic Persia)

ค.ศ. ๖๕๑ ถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น ๓ สมัย คือ

ค. ๓.๑ สมัยอาหรับเป็นประมุข (Arab Hegemony) ค.ศ. ๖๕๑ - ๘๕๐

ในสมัยนี้อาหรับมีชัยเหนือเปอร์เซีย นำวัฒนธรรมต่าง ๆ
เข้ามาสู่เปอร์เซียเป็นอันมาก มีการศึกษาภาษาอาหรับ
และแมแตภาษาเปอร์เซียใหม่ซึ่งสืบมาจากภาษาปะลาวิกได้
แบบอย่างจากอาหรับ พวกโซโรแอสเตอร์หลายคนอพยพไป
อยู่ที่อินเดีย ต่อมาเรียกว่าพวกปาร์สี (Parsees)

ค.ศ. ๖๖๑ - ๗๕๐ กษัตริย์วงศ์อุมัยยะฮ์ (Ummayah) ปกครอง

ค.ศ. ๗๕๐ - ๘๕๐ กษัตริย์วงศ์อับบาซิด (Abbasid) ปกครอง

ค.ศ. ๗๘๖ - ๘๐๙ พระเจ้าฮารูน อัลด-รอซิด (Haroun al Rashid)
ปกครอง

ค.ศ. ๘๓๙ - ๙๒๓ นักประวัติศาสตร์เปอร์เซียชื่อตาบารี (Tabari)
เขียนประวัติศาสตร์ไว้เป็นภาษาอาหรับ

ในสมัยนี้เริ่มมีบทโคลงที่บันทึกไว้เป็นสายลักษณะอักษร แต่
เป็นบทโคลงที่ไม่ถูกแบบ (doggerel rhymes)

ส่วนคำประพันธ์ที่บันทึกไว้เป็นลักษณะ เปอร์เซียได้แบบจากของ
อาหรับ มี ๓ ชนิด คือ

๑. กะดีดะฮ์ (Qasida *قصيدة*) คือบทโคลงยาวๆ แบบ Ode ของอังกฤษ มีสัมผัสเสียงเดียวกันทุกวรรค (monorhymes) ส่วนมากเขียนเกี่ยวกับบทสรรเสริญ (eulogy) บทไว้อาลัยผู้ตาย (elegy) และบทตอเถียน (satire)
  ๒. ฎิฎฎะฮ์ (Qit'a *قطعة*) เป็นตอนหนึ่ง ๆ ของกะดีดะฮ์ มักจะแต่งเดี่ยว ๆ บทหนึ่งไม่เกิน ๑๒ วรรค
  ๓. ฆะฆัฎ (Ghazal *غزل*) คือบทโคลงที่แต่งแบบกะดีดะฮ์ แต่ลดลงเหลือเพียง ๔ - ๑๒ บทที่บรรทัดสุดท้ายบอกชื่อกวีผู้แต่งไว้ด้วย เนื้อเรื่องเกี่ยวกับเหล่าอองุ่น ความรักทางโลกและความรักที่มีต่อพระเจ้า
- ต่อมาเปอร์เซียได้ดัดแปลงคำประพันธ์ทั้ง ๓ แบบให้เข้าแบบเฉพาะของตนเอง ได้แก่
๑. มัษนาวิ (Mathnawi *مشاوی*) เป็นบทโคลงยาว ๆ บทละ ๒ วรรค (couplet) มักใช้ในการเล่าเรื่อง
  ๒. รุบะอียะต (Rubā'i yāt *رباعیات*) เป็นบทโคลงที่มีบทละ ๔ บาท
- ส่วนคำประพันธ์ที่ร่อนแควในสมัยนี้มี ๓ แบบ คือ
๑. แบบง่าย (simple)
  ๒. แบบมีสัมผัสแต่ไม่มีจังหวะ (rhymed without meter)

๓. แบบมีจังหวะแต่ไม่มีสัมผัส (metrical
without rhyme)

ก. ๓.๒ สมัยฟื้นฟูของเปอร์เซีย (Persian Renaissance)

ก.ศ. ๘๕๐ - ๑๒๕๘

ก.ศ. ๘๗๔ - ๙๙๙ กษัตริย์วงศ์สะมานิด (Samanid) ปกครอง

ก.ศ. ๙๗๗ - ๑๐๘๘ มีนักประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ชื่ออัล-บารูนี
(Al-Baruni)

ก.ศ. ๑๐๓๗ - ๑๑๕๗ กษัตริย์วงศ์เสลจุกปกครอง

ก.ศ. ๑๐๙๒ ไนซาม อุดมุลกอได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแคว้น
คอรัสซาน และตั้งโรงเรียนที่กรุงแบกแดดชื่อโรงเรียน
ไนซามียะฮ์ (Nizamiyah)

ก.ศ. ๑๐๘๘ - ๑๑๑๑ อัล-ฆะซาลิ (Al-Ghazali) ผู้ได้นายว่า "Proof
of Islam" เขียนเรื่องเกี่ยวกับหลักของซูฟี ส่วนใหญ่
ใช้ภาษาอาหรับ งานชิ้นนี้ช่วยให้คนสนใจพวกซูฟีมากขึ้น
และมีอิทธิพลต่อความคิดของกวีในสมัยต่อมา

ก.ศ. ๑๒๑๘ - ๑๒๒๗ เจงกิส ขาน ยกมารุกรานเปอร์เซีย

ก.ศ. ๑๒๓๕ - ๑๒๖๕ ฮูลากู ขาน ยกมารุกรานเปอร์เซีย

กวีที่มีชื่อในสมัยนี้คือ รูดากิ (Rudagi) เป็นกวีสำคัญคน
แรก แต่งงานของเขามีตกทอดมาเพียงเล็กน้อย

ดากิกิ (Dakiki) เป็นกวีที่ริเริ่มเขียนหนังสือเรื่อง
สำคัญชื่อ ชาฮุนามะฮ์ (Shahnamah) หรือ Book
of the Kings ซึ่งต่อมาฟิรเดอูดี (Firdausi)
เขียนไว้จนจบบริบูรณ์

นัสนี กุสราว (Nasr-i-Khusraw) เป็นกวีที่เขียนเกี่ยวกับศาสนา โดยเฉพาะอิสลามฝ่ายอิสเมลีย์ (Ismaeli) ที่เขานับถือ กวีที่เขียนรุไบยัตในสมัยนี้ ไกอแก โอมาร์ คัยยาม, บาบา ตะหิร, อับดุล สะอิด บิน อบิน คะอิล และอวิเช็นนา

กวีที่มีชื่อเสียงคนสุดท้ายในสมัยนี้คือฟารีกุคกิน อัคตาร์ ซึ่ง เป็นกวีที่เชื่อเรื่องความประหลาดมหัศจรรย์ (mystic)

ก. ๓.๓ สมัยหลังจากชัยชนะของพวกมองโกลที่กรุงแบกแดด ค.ศ. ๑๒๕๘ ถึงปัจจุบัน

ค.ศ. ๑๒๖๕-๑๓๓๗ พวกมองโกลปกครองเปอร์เซีย ในระยะนี้พวกมองโกลส่วนมากเปลี่ยนมารับนับถือศาสนาอิสลาม

ค.ศ. ๑๓๕๗-๑๓๘๔ กษัตริย์ชาห์ ชูญา (Shah Shuja) เป็นองค์อุปถัมภ์หาฟิซ (Hafiz) กวีเอกในสมัยนี้

ค.ศ. ๑๔๐๕-๑๕๐๒ เกอร์กีมีอำนาจในเปอร์เซีย

ค.ศ. ๑๔๘๘-๑๗๓๖ กษัตริย์วงศ์สะฟาวิ (Safawi) ปกครอง

ค.ศ. ๑๗๘๔-๑๘๒๕ กษัตริย์วงศ์กะญู (Kajar) ปกครอง

ค.ศ. ๑๘๔๘ ตั้งลัทธิศาสนาใหม่ เรียกว่า บาฮาอี (Bahai)

ค.ศ. ๑๘๐๖ เริ่มมีรัฐธรรมนูญ

ค.ศ. ๑๘๒๕ ตั้งราชวงศ์ปะลาวิ

ในสมัยนี้วรรณคดีเปอร์เซียเฟื่องฟูมาก มีกวีที่มีชื่อเสียงหลายคน ไกอแก

รุมิ (Rumi) เขียนกวีนิพนธ์เรื่องยาวชื่อมัฆนาวิ (เรียกตามชื่อคำประพันธ์) เป็นหนังสือที่ชาวตะวันตกเรียกว่า

The Divine Comedy of Islam และเรื่อง
 คิวาม (Divan) ซึ่งรวมบทโคลงที่ใช้สำหรับร้องสวด
 (Ode) ต่อมามีกวีที่เขียนเกี่ยวกับศาสนาอีกคนหนึ่งชื่อ
 อีรากิ (Iraqi) แต่ไม่มีผลงานปรากฏมากนัก

ที่มีชื่อเสียงอีกคนหนึ่งคือสะดี (Sadi) เขียนเรื่อง
 กุลิสตัน (Gulistan) และบอสตัน (Bostan)
 และหาพิชกวีผู้มีกษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ ชอบเขียนโคลง
 สั้น ๆ แสดงความรู้สึกรื่นเริง (Lyric)

กวีคลาสสิกที่มีชื่อเสียงเป็นคนสุดท้ายคือญามิ (Jami) ซึ่ง
 เป็นทั้งนักปราชญ์และกวีที่เชื่อเรื่องความประหลาดมหัศจรรย์
 ควบ

ในระยะนี้วรรณคดีเปอร์เซียมีอิทธิพลต่อวรรณคดีเยอรมันมาก
 นอกจากนั้นยังแพร่ไปถึงราชสำนักโมกุลแห่งอินเดีย ดังที่
 ปรากฏว่าเคยมีกวีเปอร์เซียไปอ่านโคลงถวายกษัตริย์แห่ง
 ราชสำนักนี้^๑

ในศตวรรษที่ ๑๕ ความนิยมในลัทธิชะฮาดิมีมากจนกวีส่วน
 ใหญ่เข้าไปกล่าวในผลงานของตน

ความเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกอย่างคือเริ่มนิยมตีพิมพ์และแปล
 ผลงานของกวีคลาสสิกในยุโรป.

---

^๑Edward G. Browne, A Literary History of Persia
 (London: T. Fisher Unwin Ltd., 1919), vol. III, ภาพประกอบคนเล่น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

แคน สังคีต (พิมาน แจมจรัส). "ดนตรีแห่งชีวิต", วิทยาสาร ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑,
พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๖.

แคน สังคีต (พิมาน แจมจรัส). ร่ายยาตของโอมาร์ คัยยาม. พระนคร :
โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๐๖.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. คาถาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระนามพระโอรส ธิดา. พระนคร :
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๔.

ชอบ หัศบำเรอ, "โอมาร์ ไกยม", สามทหาร ปีที่ ๒ เล่ม ๔ - ๕
พระนคร: องค์การเชื้อเพลิง, ๒๕๐๖

ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. "ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย",
ภาษาและหนังสือ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑, พระนคร: สมาคมภาษาและหนังสือ
แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๓.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. กาแปลร่ายยาตโอมาร์ คัยยาม ที่รจนาเป็นโคลง
ม.ป.ท., ๒๔๕๗.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. ร่ายยาตของอะกิม โอมาร์ คัยยาม. พิมพ์
ครั้งที่ ๑, ม.ป.ท., ๒๔๕๗.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. ร่ายยาตของอะกิม โอมาร์ คัยยาม. พิมพ์ครั้งที่
ที่ ๒, พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. ร่ายยาตของอะกิม โอมาร์ คัยยาม. พิมพ์ครั้งที่
ที่ ๓, พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๕.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. รُبَايَاتِ خَاتَمِ الْوَسَائِلِ โอมาร์ คัยยาม. พิมพ์ครั้งที่ ๔, พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๒.

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ. รُبَايَاتِ خَاتَمِ الْوَسَائِلِ โอมาร์ คัยยาม. พิมพ์ครั้งที่ ๕, พระนคร: โรงพิมพ์เทียนทองวัฒนา, ๒๕๑๒.

รุ่งทิวา (นามแฝง), "กุหลาบเหลืองจากเปอร์เซีย", สตรีสาร ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๑๐ - ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๓๖. พระนคร: บริษัทการพิมพ์สตรีสาร, ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑.

วิทยาสาร ปีที่ ๑๒, พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๘

ศึกษาริการ, กระทรวง. แบบเรียนภาษาไทย หนังสืออ่านกวีนิพนธ์ มหาเวสสันดรชาดก. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๔๙๐.

ภาษาอังกฤษ

Ali, Abdulla Yusuf, Translation of the Meanings of the Holy Quran. Beirut: Printing Production, 1965

Ali, Maulānā Muhammad, The Holy Qur'ān, Arabic Text, Translation and Commentary, 4th ed., rev; Lahore: Ahmadiyyah Anjuman Ishā'at Islam, 1951

Browne, Edward G., A Literary History of Persia. London: T. Fisher Unwin Ltd., 1919

Elias, Elias A., Modern Dictionary Arabic - English. Cairo: Elias 'Modern Press, 1954

Encyclopedia Americana. New York: Americana Corporation, 1963

- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam the Astronomer-poet of Persia. 4 eds. New York: the Macmillan co., 1899
- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam, with Introduction and Notes by Reynold Alleyne Nicholson, London: A & C Black Ltd., 1922
- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam, the Astronomer-poet of Persia. New York: the Macmillan co., 1929
- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam, Six Plays of Calderon. London: J.M.Dent & Sons Ltd., 1935
- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam, with Illustrations by Edmund Dalac. London: Hodder and Stoughton, n.d.
- Fitzgerald, Edward, Rubaiyat of Omar Khayyam. 4th. ed. with Illustrations by Joseph Low, Cleveland: The World Publishing Company, 1947
- Graves, Robert and Shah, Omar-Ali, The Rubaiyyat of Omar Khayyam. London: the camelot Press Ltd., 1968
- Haim, S., The Larger English-Persian Dictionary. Teharan: the Librairie-Imprimerie-Bérroukhim, 1941
- Hitti, Philip K., History of the Arabs. 5th. ed. rev.; London: Macmillan & Co. Ltd., 1953

Rohanna, John D., A Treasury of Asian Literature.

London: Phonix House Ltd., 1958

Shorter Encyclopaedia of Islam. Leiden: E.J. Brill,

1961

Tariq A.R., Rubaiyat of Omar Khayyam. Lahore:

Standard Publication, 1968

Weir, T.H., Omar Khayyam, the Poet. London: Hazell,

Watson & Viney, Ltd., 1926.

Whinfield, E.H., The Quatrains of Omar Khayyam.

2 nd.ed. rev.; London: Kegan Paul, Trench, Trubner
& co.Ltd., 1901

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย